

Ὅθεν χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην δικαίαν ἀντὶ μομφῆς καὶ φόγου, δεύλομεν νὰ ὁμολογήτωμεν τῇ φιλομούσῳ καὶ φιλαρχαίῳ Γερμανίᾳ δι' ὅσας κατέβαλε θυσίας πρὸς ἀνόρουξιν τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀρχαιοτήτων καὶ τῷ ἀξιπαίνῳ τέχνῳ αὐτῆς Ε. Σλήμαν διὰ τὴν ἀνόρουξιν τῶν Μυκηναίων καὶ Τρωϊκῶν ἀρχαιοτήτων, ἃς ἡμεῖς, Κύριε οἶδε, ἂν ποτε ἠθέλομεν δυνηθῆν νὰ ἐξαγάγωμεν εἰς φῶς ἐκ τοῦ σκότους χάριν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς δόξης τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐφ' οἷς σεμνυνόμενοι διατελοῦμεν ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων.

Εἰ δ' ἀληθές ἐστίν, ὡς πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ τύπῳ, ὅτι φιλόμουτος καὶ φιλάρχαιος ἑταιρία ἐν Βερολίνῳ ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν, διὰ χρηματικῶν συνεισφορῶν καὶ συνδρομῶν ἀποζημιούσα τοὺς ἐν οἰκίτορας τοῦ ἀρχαίου ἄστεος τῆς Παλλάδος, νὰ ἀνασκάψῃ πᾶσαι τὰς ὑπὸ τὸ ἔδαφος ἐκείνου ὑποκρυπτομένας καὶ διαφυλαττομένας ἀρχαιότητας, οὐδεὶς ἐστίν ὁ ἀμφιβάλλων ὅτι ἡ πραγματώσις τοῦ δυσχεροῦς τούτου ἔργου θὰ παρκαγάγῃ εἰς φῶς μέγαν καὶ λαμπρὸν καλλιτεχνικὸν πλοῦτον, μέλλοντα νὰ κλείσῃ τοὺς ἡμετέρους προγόνους, νὰ ὠφελήσῃ τὴν τέχνην καὶ ἐπιστήμην καὶ νὰ περιάψῃ τιμὴν μεγάλην τῇ γενναιοφρονί ἐκείνῃ ἑταιρίᾳ, ἥτις τοιαύτην πρωτοβουλίαν συνέλαβε νὰ πραγματώσῃ οὐ μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Διότι τὰ πολυτιμότεκα κειμήλια τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητός εἰσι κοινὰ τῆς ἐπιστήμης κτήματα καὶ σοφὰ συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος διδάγματα, δόξαν ἀθάνατον περιποιούντα τοῖς δημιουργοῖς αὐτῶν καὶ ἀριστοτέχναις.

Μαργαρίτης Δήμιτσας.

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΩΣ ΚΥΡΙΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΕΝ Τῇ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚῇ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙ *

Ἡ ἀνθρωπότης ἀπκλασσομένη τῆς ἀχλύος τοῦ μεσαιωνισμοῦ, ἐτράπη ἀμέσως εἰς τὴν ἔρευναν τῶν περὶ τὴν πολιτεϊκὴν ζητημάτων, ἥτις τότε ἤρχιζε νέαν ζωὴν καὶ νέαν μορφήν ν' ἀναλαμβάνῃ. Ἡ γνῶσις τῶν γενικωτάτων τοῦλάχιστον χαρακτηριστικῶν τῶν διευθύνσεων καὶ τῶν τρόπων, καθ' οὓς ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ζητημάτων τούτων ἐζητήθη, ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα ἡμᾶς, καθόσον μόνον τότε εἶναι δυνατὸν νὰ κατκνοηθῇ ἡ θέσις, ἣν ἐν τῇ σημερινῇ τῆς ἐπιστήμης ἀναπτύξει κατέχει τὸ μέθημα τοῦ πολι-

* Βιοτήριος λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς νομικῆς σχολῆς τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1882.

πειρακοῦ δικαίου, οὕτινος τὴν διδασκαλίαν ἡ Σ. Σχολὴ εὐηρεστήθη νὰ μοι ἐπιτρέψῃ.

Τὴν ποικίλιν δὲ τῶν μέσων ἢ τῶν μεθόδων, δι' ὧν ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ἐκάστοτε ἐζητήθη εἰς δύο τινὰ ἰδίως ὀφείλομεν, εἰς τὴν ποικίλιν τῶν χαρακτῆρων τῶν διαφόρων λαῶν καὶ εἰς τὴν ποικίλιν τῶν βαθμίδων τοῦ πολιτισμοῦ τῶν διαφόρων χρόνων.

Πρῶτος ὁ ἀγγλικὸς λαός, τυγχάνων ἀνέκχθεν τοῦ σχετικῶς μᾶλλον ἐλευθερίου πολιτεύματος, ἐπελήφθη τῆς μελέτης πολιτικῶν ζητημάτων· ὧν δὲ δι' ἐξόχως πρακτικοῦ νοῦ πεπρoικισμένος καὶ συνειθίζων πάντοτε νὰ ἐκλέγῃ κατὰ προτίμησιν τὸ ἐν τῷ βίῳ ἀμέσως χρήσιμον, ἀπέφυγε καὶ ἐνταῦθα τὰς ἀφηρημένους θεωρίας. Τούνοκντίον μάλιστα, περισυνάξας ἀφθονον ἱστορικὴν ὕλην καὶ ἐπεξεργασθεὶς αὐτὴν κατὰ μέρος μετὰ πολλῆς κριτικῆς δεινότητος, ἐμόρφωτε πολιτικόν τι δίκαιον πλήρες ὀργανικῆς ζωῆς, ἀν καὶ εἰς γενικὴν τινὰ συστηματικὴν τοῦ ὅλου ἀντίληψιν δέν ἔδυνήθη νὰ φθάσῃ.

Τοιουτοτρόπως ἀνεπτύχθη ἐκεῖ ἐμπειρικὴ τις σχολή, τελειοποιηθεῖσα διὰ τοῦ χρόνου εἰς θετικὴν ἱστορικὴν, ἣτις ἀπχερσομένη τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὰς ῥιζικὰς μεταβολὰς, πιστὴ δ' ἐμμένουσα εἰς τὸ ἤδη ὑπάρξαν, ἀνταπεκρίθη θαυμασίως εἰς τε τὸ πρακτικόν καὶ εἰς τὸ ἐξόχως συντηρητικόν πνεῦμα τοῦ λαοῦ.

Ἐν τούτοις ἡ σχολὴ αὕτη διέσωσε τὸ ἱστορικόν καθεστὸς μόνον ἐκ γενικῶν ἀνατροπῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ μερικῶν ἀλλοιώσεων· ἀληθῶς δέ, ἀφ' οὗ ἡ ἱστορικὴ οὐδέν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ συνεχὴς μεταβολὴ ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων, ἦτο ἐπόμενον νὰ μὴ δύναται μηδ' ἐν αὐτῇ νὰ εὔρεθῇ τὸ στερεὸν στήριγμα κατὰ παντὸς κρούοντος τὴν θύραν νεωτερισμοῦ.

Ἀλλὰ τὸ συντηρητικὸν τοῦτο πνεῦμα δέν ἐπεκράτησε πανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν Γαλλίᾳ ἰδίως, ἣτις προηγῆθη τῆς λοιπῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης ἐν τῇ πολιτικῇ ἀφυπνίσει, διπλοῖ ὑπῆρξαν οἱ παράγοντες, ὅπως τὸ ἱστορικὸν στοιχεῖον, τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατήσαν, οὐ μόνον μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψει, ἀλλὰ καὶ νὰ θεωρηθῆ ὅτι μόνον ἡ ἀναττέλλη τὴν πρόοδον τῶν νέων ἀρχῶν ἦτο κατάλληλον, τῶν ἀρχῶν ἐκεῖνων αἰτινες ἀνεκηρύσσοντο ὡς προσωρισμένοι νὰ παράσχωσι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῇ ἀνθρωπότητι. Οἱ παράγοντες οὗτοι ἦσαν ἐνθεν μὲν ὁ δεινὸς ἀπολυτισμὸς καὶ ἡ καταπίεσις, ἣτις φυσικῶς ἐμελλε νὰ ἐπιφέρῃ παρὰ λαῶ ζῶντι τοσοῦτω βιαιοτέραν τὴν ἀντίδρασιν, ἐνθεν δὲ τὸ εὐκίνητον, εὐμετάβολον καὶ νεωτεριστικὸν τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος.

Ἐγεννήθη λοιπὸν ἐνταῦθα ἡ ἀντίθετος ὄλω ροπὴ, ἣτις, περιφρονοῦσα τὴν πείραν καὶ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις, προσεῖχε μόνον εἰς τὸ λογικῶς ἄρθρον καὶ τὴν λογικὴν τάξιν καὶ ἀλληλουχίαν, ὠκοδόμει δὲ κατὰ κανόνος ἐκ τῶν προτέρων τιθεμένους καὶ ἀπὸ τῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως

ἀπλῶς ἀπορρέοντάς. Διὸ καὶ ἡ οὕτω μορφωθεῖσα σχολὴ ὀρθολογικὴ ἐκλήθη.

Μάλιστα τοσοῦτω ἡ ἀντίθεσις αὕτη πρὸς τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατήσαν πνεῦμα ἐπετάθη, ὥστε ἐκεῖ μὲν ἔφθασαν μέχρι τοῦ νὰ θέσωσιν αὐτάς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ὡς βάσιν τῶν πολιτειολογικῶν αὐτῶν μελετῶν, ἐνῶ ἐν Γαλλίᾳ κατέληξαν ὅλως ἀντιθέτως εἰς μεταφυσικὰς θεωρίας καὶ καθαρὰν τινα ἰδεολογίαν, ἐκλαδόντες ὡς γινώσκιν τὴν ἐν τῷ νῶ ἀπλῶς ἐνυπάρχουσαν ιδέαν.

Καὶ ἡ μὲν τάσις τῆς σχολῆς τούτης ὑπῆρξεν ἀληθῶς φιλελεύθερος, μεγάλως ἐπιδράσασα εἰς τὴν ἀπότομον διακοπὴν τοῦ μετκιωνιτικοῦ ἑσπεριτο ὅμως βικθείας ἐννοίας, διὰ ζῶσαν ἐλευθερίαν, διὸ καὶ ἡ μεγαλειτέρα ὑπηρεσία αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἀρνητικὴ, ὡς ἡ σπουδαιότερα αὐτῆς ἔλλειψις, ἡ ἀπουσία παντὸς θετικοῦ πυρῆος.

Ἐν τούτοις αἱ φρεσὶ δονήσεις, αἱ γαλλικαὶ ιδέαι καὶ αἱ συμπαρομοκροῦσαι ἐπικρατήσεις ἐπήνεγκον, ἀρύπνισαν καὶ τὸ γερμανικὸν ἔθνος, ὅπερ τελευταῖον κταφθάσκειν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν τοῦτον ἀγῶνα, τοσοῦτω ἐρωμενέστερον ἐπελάβετο αὐτοῦ. Ἰδίως νέαν ἐπιστημονικὴν περίοδον ἐνεκαίνισεν ἡ ὑπὸ τῶν δύο ἐξόχων φίλων Savigny καὶ Niebuhr ἰδρυθεῖσα ἱστορικὴ σχολή, ἣτις σαφῶς καὶ ἐν πλήρει συνειδήσει ὄρισεν τὰ ὅρια αὐτῆς καὶ ἀπορρίψεν τὰς ἀφηρημένας θεωρίας τοῦ φυσικοῦ δικαίου, αἵτινες εἶχον ἀντιποιηθῆ ἴσην χρησιμότητα δι' ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ δι' ὅλους τοὺς χρόνους, ἐτόνισεν ἐνεργῶς τὸν στενὸν σύνδεσμον τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, ὡς τὸν ὀργανικὸν σύνδεσμον τοῦ δικαίου μετὰ τῆς ἐπάφξεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ.

Ἄλλ' ἀπέναντι τῆς σχολῆς τούτης ἀνεπτύσσεται οὐδὲν ἥττον ἢ φιλοσοφικὴ σχολή, ἣτις ἀρουμένη τὴν ὅλην αὐτῆς ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοσυνειδησίας τοῦ πνεύματος καὶ ἐξάγουσα τὰ συμπεράσματά αὐτῆς ἀπὸ ἀνωτέρων ἀρχῶν ἀπλῶς διὰ συλλογισμῶν, ὤφειλεν ἀναγκαίως νὰ ἔλθῃ εἰς ἀντίθεσιν καὶ σύγκρουσιν πρὸς ἐκείνην.

Ὁ ἀγὼν μετὰ τῶν δύο τούτων σχολῶν διεξήχθη πεισματωδῶς καὶ ἐπὶ μικρὸν, κατέληξε δὲ εἰς τὴν γένεσιν τρίτης τινὸς σχολῆς τῆς ἱστοριοφιλοσοφικῆς, περιλαβούσης ἀμφοτέρους εἰς ἀρμονικὸν ὅλον καὶ ἀποτελεσάσης ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὴν τελευταίαν πρόοδον, ἣν ἡ ἐπιστήμη ἡ πολιτειακὴ μέχρι σήμερον ἐποίησεν.

Ἡ σχολὴ αὕτη θέτει ὡς βάσιν αὐτῆς τὴν ἐξῆς ἀλήθειαν, ἐξηγμένην ἀμέσως ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὅτι ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν ἐπιδρῶσιν οὐχ' ἥττον ἢ ἀνάγκη ἢ ἡ ἐλευθερία καὶ ὅτι τούτων ἀκριβῶς ὁ ἀνταγωνισμὸς ἀποτελεῖ τὴν ζωὴν τῆς πολιτείας, ὡς ἀποτελεῖ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι πρὸς τούτοις τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐκπροσωποῦνται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ μὲν ὑπὸ τῆς ἱστορίας, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ὅτι ἀμφοτέρωτα χρησιμεύουσιν ἡμῶν ἐξ ἴσου ὡς μέσα εἰς ἀ-

πνευματικῆς ἀληθείας, ὡς δύο σημεία ἀπ' ὧν ὁ ἐπιστήμων τὰ πράγματ' ἐπισκοπεῖ, ἦτοι ὡς δύο ἀπλῶς μέθοδοι τῆς ἐργασίας αὐτοῦ. Οὕτως ἀναγνωρίζει ἡ σχολὴ αὕτη ὅτι τὸ δίκαιον καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι οὔτε ἱστορικόν, οὔτε φιλοσοφικόν· ὅτι τὸ ἀνεκτικόν πᾶν δίκαιον ἀναγκασίως ἔχει μίαν πνευματικὴν οὐσίαν, ὡς ἔχει μίαν σωματικὴν ἦτοι ἐξωτερικὴν μορφήν· καὶ ἡ μὲν πνευματικὴ αὐτοῦ οὐσία τὸ συνδέει μετὰ τῆς φιλοσοφίας, ἡ δὲ σωματικὴ μετὰ τῆς ἱστορίας.

Ἐρευνᾶν λοιπὸν ἱστορικῶς καὶ συλλογίζεσθαι φιλοσοφικῶς, ἰδοὺ οἱ δύο ὅροι τῆς νεωτέρας τυχῆς σχολῆς πρὸς ἀπὸκλῆ τῆς ἀληθείας ἀνακάλυψιν. Κρίτοι δὲ δὲν ἐλλείπουσιν ἔτι διάστημα δημοσιολόγοι εἰς μίαν τῶν δύο μονομερῶν μεθόδων ἐπιμένοντες, οὐχ' ἦττον ἡ ἱστορικοφιλοσοφικὴ σχολὴ δύναται ἀδιστακτικῶς πλέον νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ δριστηκῶς τὴν νίκην καταγχοῦσα. Δύναται δὲ ὡς μίαν περιπλέαν ἀλήθειαν ἐν τῇ ἐπιτημίᾳ κτηθεῖται νὰ θεωρηθῆ ἡ ὠρμία αὕτη ἔκφρασις ἐνός τῶν διασημοτέρων ἡγετῶν τῆς σχολῆς τυχῆς, τοῦ ἀειδίου Βλούντση, τοῦ πρὸ ἐλίγου ἔτι μέγα κενὸν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ καταλιπόντος, ὅτι ἀγνώσκωμεν ἤδη ὅτι ἡ θεωρία ἡ ἀπὸ τῆς αὐτοσυνειδησίας τοῦ ἀνθρώπου ἐκπηγάζουσα εὐχερῶς περιπλέκεται εἰς χιμαίρας, ὅταν τὴν πείραν τῆς ἱστορίας περιφρονῆ· καὶ ὅτι ἡ ἱστορία, ὅταν κλείη τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῶν ἰδεῶν αἰτινῶν ὡς ἀστέρες λάμπουσιν ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος ὀρίζοντος, μένει δεσμία ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν ἀρχαίων τάφων.»

Ἄνεκάλετα, κύριοι, εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν τὰς φάσεις ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ πρόοδος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἠκολούθησε, διότι τὸ πολιτικὸν δίκαιον ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἡμῶν τούτου πορίσματος στηρίζεται. Τὸ πολιτικὸν δίκαιον λαμβάνον ὑπ' ὄψιν οὐχὶ ὀρισμένην τινὰ πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς καὶ ὑπὸ τοὺς γενικοὺς χαρακτῆρας, ὑφ' οὓς ἡ ἀνθρωπότης ἀπασα παρέστησεν αὐτήν, ἀναγκασίως στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἐνῶ συγχρόνως ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς φιλοσοφίας ὀδηγεῖται. Οὕτω λοιπὸν τὸ πολιτικὸν δίκαιον ἐξετάζει τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς ἡ πολιτεία ἐν γένει ὑπάρχει, τὰ συστατικὰ αὐτῆς στοιχεῖα, τὸν καθόλου ὀργανισμόν καὶ τοὺς κανόνες καθ' οὓς λειτουργεῖ· καθίσταται δ' ἡ ἀναγκαστικὴ προεισαγωγὴ τοῦ τε συνταγματικοῦ δικαίου καὶ τοῦ διοικητικοῦ, ἕτινα μόνον μετὰ τὴν γενικὴν πύτην μελέτην δύνανται ὁρθῶς καὶ προσφόρως νὰ κατανοηθῶσιν.

Ἀλλὰ μετὰ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου στενῶτατα συνδέεται, σχεδὸν δὲ ἐν ἀναπόσπαστον ὅλον μετ' αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἕτερον μάθημα ἡ πολιτικὴ, ἣτις διὰ τοῦτο ἀναγκασίως θέλει ἐπίσης ἀποτελέσει μέρος τῆς ὅλης ἡμῶν μελέτης. Ἡ πολιτικὴ πάλιν, λαμβάνουσα ἤδη τὴν πολιτείαν ἐτοίμην, ἐρευνᾶ καὶ καθορίζει τὸν σκοπὸν αὐτῆς ὡς καὶ τὰ μέσα τὰ πρὸς αὐτὸν φέροντα, ἀνευρίσκει τὰς ἐλλείψεις τοῦ καθεστῶτος πολιτεύματος ἢ καὶ τῆς

ὅλης νομοθεσίας, σκέπτεται περὶ τοῦ τρόπου τῆς βελτιώσεως αὐτῶν καὶ ἐν γένει ἐπισκοπεῖ τὴν πολιτείαν κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν δρασίαν αὐτῆς.

Τοιοῦτοτρόπως ἐν συνόλῳ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ μὲν πολιτειακὸν δίκαιον ἐξετάζει κατὰ πόσον τὸ καθεστὸς εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ δίκαιον, ἐνῶ ἡ πολιτικὴ κατὰ πόσον ἡ τῆς πολιτείας ἐνέργεια εἶναι σκόπιμος.

Καὶ ταῦτα μὲν, κύριοι, περὶ τε τῶν μεθόδων αἵτινες ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ἀνεπτυξέως τῆς περὶ τὴν πολιτείαν ἐπιστήμης καὶ περὶ τῆς φύσεως τοῦ πολιτειακοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτικῆς. Ἐκ τῆς συντόμου ὅμως ταύτης ἐπιθεωρήσεως ἐγένετο ἡμῖν καταφανὴς ἰδίως ἡ τῆς γνώσεως τῆς ἱστορίας ἀνάγκη καὶ δὴ τῆς ἱστορίας τῶν πολιτευμάτων καὶ τῆς προόδου ἐν γένει, ἣν ἡ περὶ τὴν πολιτείαν ἐπιστήμη ἠκολούθησε· διότι εἶναι πρόδηλον ὅτι ὅπως διὰ πᾶν ἔργον, πρὶν ἐπιληφθῶμεν τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ κατέχωμεν τὴν ὕλην ἐξ ἧς μέλλει νὰ κατασκευασθῆ, οὕτω καὶ ὁ πολιτιολόγος, πρὶν κατάρξῃται τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου, ἔχει ἀνάγκην τῆς ὕλης, ἣν μόνη ἡ ἱστορία δύναται νὰ τῷ προσφέρῃ.

Ταύτης τῆς ἀνάγκης λόγῳ ἐνεκεν ἀπεφάσισα πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πολιτειακοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτικῆς, ἢ ὑπὸ ἐν ὄνομα, «τῆς ἐπιστήμης τῆς νεωτέρας πολιτείας», νὰ προτάξω κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν τοῦτο ἔτος ὡς εἰσαγωγὴν τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτευμάτων καὶ τῶν περὶ πολιτείας θεωριῶν. Δυστυχῶς οὐδὲν τοιοῦτο ἔργον ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ φιλολογίᾳ ὑπάρχει περιλαμβάνον ἀπασαν τὴν ὕλην ταύτην εἰς ἐν συνεχὲς ὅλον, θὰ ἤμην δ' ἀληθῶς ἀσύγγνωστος παρὰ τοῖς ἐμοῖς ἀκροαταῖς, ἐὰν μὴ ἐπελαμβάνομην τοῦ ἔργου φρονῶν, οὐχὶ ὅτι εἶναι ποτε δυνατόν νὰ πληρώσω τοιαύτην ἔλλειψιν, ἀλλ' ὅπως τούναντίον, ὅτι ἡ ἔλλειψις τοσοῦτον εἶναι σπουδαία, ὥστε καὶ ἀθηνῆς τις ἀπόπειρα εἰς θεράπειαν αὐτῆς δὲν εἶναι πάντῃ περιττή.

Εἶναι πρόδηλον, κύριοι, ὅτι θέλοντες ὀρθῶς τὸ παρὸν νὰ κρίνωμεν, νὰ ὠφεληθῶμεν δὲ ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς μεθόδου ἣν ἡ τελευταία τῆς ἐπιστήμης πρόοδος μᾶς προσφέρει, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἐρευνήσωμεν τοῦτο καὶ ἑαυτό· καθότι τοῦτο θέλει διδάξῃ ἡμᾶς τίνι τρόπῳ τὸ παρὸν ἔλαβε τὴν μορφήν ὑπὸ τὴν ὁποίαν σήμερον παρίσταται ἡμῖν, πῶς ἀνεπτύχθη καὶ τίνι ὁδῶν ἡ πρόοδος αὐτοῦ ἔλαβεν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ νοήσωμεν τὴν παρούσαν κατάστασιν τοῦ πολιτειακοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦ πολιτειακοῦ βίου καὶ τῶν νόμων, αἵτινες ρυθμίζουσιν αὐτόν, δεόν νὰ γνωρίσωμεν πρῶτον τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἱστορικὴν ἀνεπτυξίαν τοῦ βίου τῶν λαῶν καὶ τῶν πολιτειῶν ἐν γένει.

Ἡ σημερινὴ πολιτεία, κύριοι, ὡς δ' ἐν γένει σύγχρονος πολιτισμοῦ, δὲν εἶναι ποσῶς ἔργον τοῦ αἰῶνος μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ πόρισμα τῆς ἐργασίας

ὄλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλων τῶν αἰώνων. Διὰ μόνης δὲ τῆς ἐρεύνης ἦν ἐφθασα νὰ ὑποδείξω ὑμῖν ἀνακκλύπτομεν τὴν ἁρμονικὴν ἐκείνην, ἣτις διήκει δι' ὅλης τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἀσιατικῆς θεοκρατικῆς μέχρι τῆς νεωτάτης πολιτείας τοῦ λαοῦ, τὸν ἀνκλλοίωτον δὲ τῆς προόδου νόμον, ὅστις πόλλάκις καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν πέπλον μεγίστων ἐθνικῶν δυστυχημάτων τελεῖται.

Ἀληθῶς δὲ οὐδενὸς κύκλου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων καὶ συμβάντων ἡ ἱστορία δύναται νὰ παραβληθῆ κατὰ τὴν σπουδαιότητα πρὸς τὴν ἱστορίαν ταύτην τῶν ποικίλων τῆς πολιτείας μορφῶν καὶ τῶν πολυειδῶν περι- αὐτῆς συστημάτων· διότι οὐδεμίαν ἐπιστήμην, οὐδεμίαν γνῶσιν συνδέεται τοσοῦτω στενῶς μετὰ τοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος, ὅν κατακυριεύει ποι- κιλοτρόπως, τοῦ ὁποίου—ἔτι πλέον— μόνη αὐτὴ δύναται νὰ δώσῃ αὐτο- τελῆ εἰκόνα, ὅσῳ ἡ ἐπιστήμη ἢ περὶ τὴν πολιτείαν ἀσχολουμένη. Πᾶσα ἐφεύρεσις, πᾶσα ἀνακάλυψις, ἡ πρόοδος ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς οὐδαμοῦ ἀν- πκνακκᾶται καὶ τελειότερον ἀποτυποῦται ἢ ἐν τῇ πολιτικῇ ταύτῃ σχέ- σει, ἐν ἣ ὁ ἄνθρωπος κατ' ἀνάγκην ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ ζῆ. Τοσοῦτω δ' εἶναι τοῦτο ἀληθές, ὥστε ἀνευδοιάστως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκεῖ ὁ μέγιστος πολιτισμὸς, ὅπου καὶ ἡ ἀρίστη πολιτειακὴ ὀργάνωσις.

Ἐν τούτοις μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ καθαρῶς αὕτη ἱστορικὴ σπουδὴ εἶναι μεθ' ὅλα ταῦτα ἀνίκανος νὰ ἀνκαλύψῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὰς θεμελιώδεις ἀρ- χὰς τῆς ζωῆς τοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτείας καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλή- θειαν αὐτῶν. Τοῦτο ἔσεται, ὡς εἶπον, τὸ ἔργον τοῦ κυρίου ἡμῶν μαθήμα- τος, οὗτινος ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι ἀπλῶς ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία. Ἀλλ' οὔτε εἰς τοῦτο τυχὸν θέλει ἡ ἱστορία αὕτη μᾶς χρησιμεύσει, ὅπως ἀνευρίσκωμεν ἐν αὐτῇ ἀναλογίαν, ἵνα ἐν ὀρισμέναις τισὶ περιπτώσεσιν ἐφαρ- μόζωμεν ὅ,τι ἄλλοτε ὑπὸ ἐξωτερικῶς μὲν ὁμοίαν, οὐσιαστικῶς δ' ἴσως ἀνο- μοίαν περιπτώσεις μετ' ἐπιτυχίας ἐφηρημόσθῃ. Τὸ τοιοῦτο ἤθελε φέρει εἰς ἐπιβλαβέστατα ἀποτελέσματα, μᾶς προσδέσει δὲ εἰς τὸ ἀπκζ ὑπάρξαν καὶ μᾶς φέρει ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρνησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς προόδου, ἣτις ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ζῶσῃ τελεῖται διὰ τῆς ἐλευθέρως τοῦ ἀνθρώπου βου- λήσεως. Ἀλλ' ἐπαναλέγω, ἡ ἱστορία θέλει μόνον εἰς τοῦτο μᾶς χρησιμεύ- σει, εἰς τὸ νὰ κατανοήσωμεν εὐχερέστερον καὶ ἐντελέστερον τότε παρὸν καὶ τὴν ὅλην πρόοδον τῆς πολιτειακῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ συνεχείᾳ αὐτῆς.

Ἀλλὰ, κύριοι, ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης ὀφείλομεν ἐπὶ ἐνὸς ἰδιαιτέρως σημείου, τοῦ τῆς πατρίου ἱστορίας, νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, περὶ τούτου δὲ ἐπιτρέψατέ μοι λεπτομερέστερον νὰ ἐξη- γηθῶ, καθότι ἐξαιρετικὴν εἰς αὐτὸ ἀποδίδω σημασίαν.

Ὅσῳ διδασκτικὴ καὶ ἀν ἡ ἡ ἀπειρος αὕτη ὄλη, ἦν οἱ αἰῶνες προσφέρου- σιν ἡμῖν εἶναι εὐχερέστατον νὰ συγχυσθῶμεν ἐν τῇ ποικίλῃ αὐτῆς, ἐὰν μὴ συνδέσωμεν ταύτην πρὸς τὴν μελέτην τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν πνεύματος

καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτηῆρος, ὃν πάλιν μόνοι ἐν τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν ἱστορίᾳ
δυναμέθω νὰ ἀνεύρωμεν.

Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ ἀνθρωπότης πρόκειται ἡμῖν μία κατ' οὐσίαν,
ἐκτυλίττεται ὁμῶς ὑπὸ τηλικαύτην ποικιλίαν ἐν ταῖς διαφόροις φυλαῖς
καὶ ἐθνικότητιν, ὥστε βεδχιῶς ἠθέλομεν ἀποτύχει, ἐὰν ἐζητοῦμεν νὰ
ἐφαρμόσωμεν τοὺς αὐτοὺς κανόνας καὶ τὰ αὐτὰ ὁμοιομόρφως ἐκ τῆς ἱστο-
ρίης πορίσματα ἐφ' ὅλων ἐξ ἴσου τῶν λαῶν. Μάλιστα ἡ ποικιλία αὕτη,
οὐδόλω φέρουσα σύγχυσιν εἰς τὴν ὅλην ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι
τοῦνκντίον ἀναγκαιότητα, ὅπως τὸ ἔργον ἢ πληρῆς ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις,
ὅπως ἕκαστον αὐτοῦ μέρος ἢ ἐξ ἴσου ἐπιμελῶς ἐπεξεργασμένον ὡς ὑπὸ ἐρ-
γάτου εἰδικὴν ἔχοντος ἰκανότητα.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, κύριοι, ἀξίαι πάλιν ἰδιαιτέ-
ρας προσοχῆς διὰ τὸν σκοπὸν ἡμῶν εἶναι αἱ περίοδοι τοῦ ἐθνικοῦ βίου, αἱ
ἀπὸ τοῦ Μέσου Αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν χρονολογούμεναι. Ἡ κλασικὴ ἡμῶν
ἐποχὴ, καίτοι διδασκτικωτάτη, καίτοι φρονῶ καὶ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν ὅτι εἶναι
ἀναγκαιότητα εἰς τὴν ἐθνικὴν καθόλου ἀνατροφὴν, κεῖται—μὴ λησμονῶ-
μένον τοῦτο— τοσοῦτω μακρὰν ἡμῶν, αἱ σχέσεις τοῦ τε κοινωνικοῦ καὶ τοῦ
πολιτειακοῦ βίου ἐπὶ τοσοῦτον ἔκτοτε ἠλλοιώθησαν, ὥστε τούτην μόνον
καὶ κυρίως ὑπ' ὄψει ἔχοντες, θὰ ἐκινδυνεύομεν νὰ ἐμπέσωμεν εἰς ἀπότομον
ἀντίθεσιν καὶ εἰς ἀδιέξοδον σύγχυσιν.

Καὶ διὰ τοῦτον ὁμῶς ἔτι τὸν λόγον κρίνω ἀναγκαίαν τὴν σύντονον
ἔρευναν τῆς μετὰ ταῦτα ἐποχῆς, διὰ τὸ ὅτι καὶ ὁ λαὸς αἰσθάνεται ἐκυ-
τὸν μᾶλλον πρὸς αὐτήν, καίπερ ἴσως τὴν ἥττον ἐνδοξον, συνδεδεμένον ἢ
πρὸς τὴν παλαιάαν ἐκείνην κλασικὴν, ἣν μόνον παρὰ τῶν σοφῶν γινώ-
σκει· ἡ δὲ συνκίσθησις αὕτη τοῦ συνδέσμου καὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἔθνους
εἶναι ἡμῖν ἀναγκαιότητα, εἶναι ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψίν ὕλη πολύτιμος ἐν
ταῖς χερσὶν ἡμῶν.

Ἡ φιλοπαιδεία, κύριοι, δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἀρηρημένων γενικῶν ἀρχῶν,
ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πραγματικῶν δεσμῶν τῆς κοινῆς καταγωγῆς, ἐπὶ
τοῦ ἀφθάρτου ἐλείνου ἐνστίκτου τῆς ἐθνικότητος, τὸ ὅποιον τοσοῦτω
μᾶλλον κρατύνεται, ὅσῳ ὁ λαὸς λαμβάνει πληρεστέραν γνῶσιν τῆς ἱστο-
ρικῆς αὐτοῦ συνεχείας, συνεχείας ζωῆς, ἀμέσου, καὶ ἣν αὐτὸς οὗτος ἀν-
τιλαμβάνεται, οὐχὶ δ' ἐκείνης ἣν οἱ σοφοὶ τῷ ἐπιβάλλουσιν ὅπως τὴν ἐπαύ-
ριον, στηριζόμενοι εἰς κεκοινωνημένας ἀναδιφῆσεις, τῷ τὴν ἀμφισβητήσωσι.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον ταῦτο· ἡ συνείδησις τῆς ζωῆς καὶ ἀμέσου ἱστορι-
κῆς συνεχείας ἐξεγείρει μετὰ τῆς φιλοπαιδείας καὶ τῆς συνείδησις τῆς
ἐθνικῆς ἀυθυπαρξίας, αὕτη δὲ ἀποτελεῖ τὴν μεγάλουργὸν παράγοντα ἐν
τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν· διότι μόνη ἡ συνείδησις τῆς ἀυθυπαρξίας γεννᾷ παρὰ
ταῖς λαοῖς τὴν εἰς ἑαυτοὺς πεποίθησιν, ἣτις πεποίθησις ἐμπνέει τὴν με-
γαλοφροσύνην, ἣτις πάλιν ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς ἐπιτέλεσιν μεγάλων πράξεων.

Δύναμαι δὲ νὰ εἶπω, ὅτι ἐν παντὶ ἔθνει σχεδὸν πᾶσαν ἐποχὴν ἀναγεννήσεως προσηκίνει νὰ τις τῆς πατρῴου ἱστορίας καὶ τῶν πατρῴων ἠθῶν ἔρευνα, ζωηρός τις ὑπὲρ αὐτῶν ἐνθουσιασμός, προσπάθειά τις ὅπως τὸ παρὸν συνδεθῆ ὀργανικῶς πρὸς τὸ ἐνδοξὸν παρελθόν, τέλος συγκέντρωσις τις ἐν γένει τῶν ἔθνικῶν στοιχείων εἰς ἀποτελέσειν πρῶτον ἀύθυπάρκτου τινὸς βίου καὶ αὐτάρκειος· διότι εἶναι ἀδύνατον ἔθνος περιφρονοῦν τὸ παρελθόν αὐτοῦ ἢ τοὶ ἑαυτοί, ν' ἀποκτήσῃ τὴν αὐτοβουλίαν ἐκείνην καὶ τὴν εἰς ἑαυτὸ πεποιθήσειν, ἣτις πρὸς πᾶν μέγα ἔργον εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα.

Τόσῳ δ' εἶναι τοῦτο ἀληθές, ὥστε βλέπομεν τινὰς τῶν νεωτέρων λαῶν κατὰ τὴν ἰλλυρικὴν χερσονήσον, πλήρεις μὲν βεβαίως ζωῆς, ἀλλὰ στερουμένους ἰδίου παρελθόντος, νὰ φθάνωσι μέχρι τοῦ νὰ ὑποκλιέσθωσι φύλλῳ τινὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπως καλύψωσι τὴν ἰδίαν γυμνότητα καὶ ἀνεδείξωσιν ἑαυτοὺς ἀρτίους.

Ἡ δὲ Ἑλλὰς κίμοσταγῆς μετὰ φοβερὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς βραχυρότητος ἐξελοῦσα, μιτοῦσα δὲ παρελθόν τοσοῦτῳ ἀποτρόπαιον, τοσοῦτῳ ἀτιμωτικόν, διέσπασε πᾶσαν μετ' αὐτοῦ συνέχειαν καὶ ἔνθους ἐστράφη πρὸς τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα, ἣτις ἐκολάκευε τὴν φιλαυτίαν αὐτῆς καὶ ὑπενθὺμιζεν ἐνδοξὸν παρελθόν. Τοῦτο ὁμως, ὡς ἐγένετο, ὑπῆρξε πολυειδῶς ἐπιβλαβές καὶ σχεδὸν ὀλέθριον διὰ τὴν πολιτειακὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους.

Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης, κύριοι, ἀποτελεῖ ἀληθῶς θαυμασίαν πηγὴν εἰς μελέτην πολιτειολογικῶν ζητημάτων, ἐσκεῖ δὲ ἡ ἀνθρωπότης θέλει διατρέχει μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ τὰς λαμπράς σελίδας τῆς ἱστορίας, ἀς κατέχουσιν αἱ μικροσκοπικαὶ μὲν ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι, ἀλλὰ κολοσσιαῖαι διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἰσχὺν καὶ μοναδικαὶ διὰ τὴν ἐπίδοξιν, ἣν ἔσχον ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

Ἄλλ' ὅτι ἡ ἀναγεννωμένη Ἑλλὰς ἐσπευσμένως τότε ἐζήτει, δὲν ἦσαν ἔτι τοιαῦτά τινας σπουδαί, ἀλλ' ὕλη ἐτοίμη εἰς ἀνοικοδόμησιν νεωτέρου πολιτειακοῦ οἰκοδομήματος, ἢ τοὶ ὑπόδειγμα εἰς ἀπλήν ἀπομίμησιν, τοῦτο δὲ ἡ ἀρχαιότης ἠδυνάται νὰ χορηγήσῃ. Τὸ ἔθνος λοιπὸν τότε, σφριγῶν ἐκ ζωῆς καὶ ἐκ πόθου πολιτισμοῦ, τὰς μὲν ἐνδόξους ἐκείνας ἀνκμνήσεις ἐσπευσε νὰ φυλάξῃ ὡς ἐν μουσεῖῳ, ὁπόθεν μόνον χάριν ἐπιδείξεως ἐπετηδεύετο ἐκάστοτε ὅτι ἐλάμβανε ὑποδείγματα, πράγματι δ' ἐστράφη ὀλόκληρον καὶ ἀκάθεκτον πρὸς τὴν Δύσιν, ὅπου ἐν τῇ ὀρμῇ τῆς δίψης του ἤντησεν ὅ,τι ἂν ἔτυχε πρὸ αὐτοῦ.

Διὸ καὶ ὅτε μετ' ὀλίγον ἤρξαντο νὰ παρέρχωνται αἱ ἐντυπώσεις τῶν μεγαλουργημάτων τῆς ἐπαναστάσεως, αἱ ὑπὲρ τὸ κολοσσιαῖον χάσμα τὴν ἐνότητα τῆς εὐγενοῦς ἡμῶν καταγωγῆς συγκρατοῦσαι, ἀπώλετο τότε φυσικῶς καὶ τὸ φρόνημα, ἡ μεγάλη ἰδέα τῆς γενικῆς τοῦ ἔθνους ἀναστάσεως κατέπεσε καὶ ἐχλευάσθη, ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἐγένετο μικρόφρων καὶ ταπεινή· ἄλλοι δὲ λαοὶ μέχρι τῆς προτερίας ἔτι ὡς βάρβαροι ὑφ' ἡμῶν

περιφρονοῦμενοι, ἤρπασαν δεξιῶς τὴν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν πίπτουσαν σημαίαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἀναθήρρησαν καὶ εἰς τοσοῦτον τόλμης προῆλθον, ὥστε νὰ φέρωσι τὸν φυλετικὸν ἀγῶνα μέχρις αὐτῆς τῆς καρδίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰς συνεπείας ταύτας οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἀγνοεῖ, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς δέον περὶ τῶν αἰτίων ν' ἀμφιβάλλῃ.

Βεβαίως δὲν ἐννοῶ, κύριοι, ὅτι ἔδει ἢ ὅτι ἦτο καὶ δυνατόν νὰ πλασθῆ ἐκ τῶν ἐλευσινῶν συντριμμάτων ἀθλίου παρελθόντος πολιτισμοῦ ἀντάξιος τοῦ αἰῶνος ἡμῶν καὶ τῶν ἐλπίδων τοῦ ἔθνους, οὔτε ὅτι ἦτο ἢ εἶναι ἡ Ἑλλάς ὄριμος ὅπως μόνη παραστῆ ἡγέτις νέου ἀνεξαρτήτου πολιτισμοῦ. Θέλω ἀπλῶς νὰ ὑποδείξω ὅτι ὑπὸ τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα τὰ ἐγκαταλειφθέντα ὑπάρχει κεχωτημένη ζωὴ, καὶ ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη δέον νὰ δικσωθῆ ἐπιμελῶς διότι εἶναι ἐθνικὴ. Ταύτης δ' ἀπαξ δικσωθείσας, νὰ στραφῶμεν πρὸς ἐκεῖνα τὰ παραδείγματα, ἅτινα φαίνονται μὴ ἀντικρουόμενα πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα, πρὸς τὴν ὅλην, ἂν θέλητε, διεύθυνσιν τοῦ ἔθνους, καὶ τὰ ὅποια συναρμοζόμενα δύνανται ἀληθῶς ν' ἀποτελέσωσιν ἕδαφος συμπαγές, ἐφ' οὗ τὸ πολιτικὸν ἡμῶν οἰκοδόμημα αὐτοτελές καὶ ἐθνικὸν νὰ ὑψωθῆ.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ τούτῳ ἔργῳ ἡ πρωτίστη διεύθυνσις ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιστήμην τὴν πολιτειακὴν. Αὕτη ὀφείλει ἐπὶ ἐθνικῶν ἐρειδομένη βάσεων, μὴ κατατέμνουσα δὲ αὐθιγέρτως, ἀλλὰ τούνοκντιον ἀποδίδουσα εἰς τὴν ἱστορίαν ἑλλην τὴν ἐλληνικὴν τὴν μεγίστην αὐτῆς σπουδαιότητα, τὸν χαρακτήρα τὸν ἐλληνικὸν ἐρευνῶσα καὶ ἀναγνωρίζουσα, νὰ μορφώσῃ ἑαυτὴν εἰς ἐπιστήμην ἐλληνικὴν· οὕτω δὲ παρεσκευασμένη νὰ ὀδηγήσῃ τὸ ἔθνος εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν μεγάλων αὐτοῦ σκοπῶν. Μεγάλαι καὶ διαρκεῖς ἔργα, κύριοι, οὐδαμοῦ ἐπετελέσθησαν δι' ἑνὸς καὶ μόνου ἀνδρός· πιθκνὸν ἐνίοτε τὴν δόξαν ν' ἀπεκόμισεν εἰς, ἀλλὰ τὴν ὁδὸν προελείκνεν ἀείποτε ἢ ἐπιστήμη, ἢ τὸ ὅλον ἔθνος παρασκευάζουσα.

Ἄλλ' ἢ καλλιέργεια τῆς ἰδέας ταύτης καὶ ἡ τελείωσις τοῦ ἔργου ἀπομένει· ἰδίως εἰς τὴν γενεὰν ἡμῶν, φίλοι ὁμιληταί, καὶ μόνον πλέον εἰς αὐτήν. Λέγω δὲ μόνον εἰς αὐτήν, διότι οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ ἀπόφραξις περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἑλληνισμοῦ οὐδέποτε θὰ ὑπερβῆ τὴν περίοδον τῆς γενεᾶς εἰς χεῖρας τῆς ὁποίας ἡ διεύθυνσις τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος ἐστὶ σήμερον ἐμπεπιστευμένη καὶ ἐκείνης ἣτις ἀμέσως προπαρασκευάζεται ν' ἀναλάβῃ αὐτήν. Εἰς τὴν γενεὰν λοιπὸν ἡμῶν ἀπόκειται νὰ πραγματοποιῆ ἔν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πολιτικῇ τὸ σχέδιον βίου αὐτοτελοῦς, ν' ἀναζωπυρήσῃ τὴν πεποιθήσιν τῆς εὐρείας ἐθνικῆς ἐνότητος, ἢ γενεᾶ ἡμῶν εἶναι κεκλημένη περισυνάγουσα τὰ συντρίμματα τοῦ ἐθνικοῦ βίου, νὰ παρουσιάσῃ τὴν Ἑλλάδα οὐχὶ πλέον ὡς γελοιογραφικὴν τινα εἰκόνα ἢ παρωδίαν οἰουδήποτε μεγάλου κράτους, ἀλλ' ὡς ὑπαρξιν αὐτοτελεῖ, γινώσκουσιν νὰ ἐπωρελῆται τῶν ξένων πολιτισμῶν, ἀλλὰ γινώσκουσαν ἰδίως ν' ἀποτυποῖ τὴν ἰδίαν ἐν αὐτοῖς σφραγίδι. Πρὸς τοῦτο δὲ δέον νὰ λάβωμεν

πάντες πρὸ παντός συνείδησιν τοῦ μεγάλου ἔργου, ὅπερ εἶναι ἡμῶν ἐμπει-
πιστευμένον, καὶ τῆς ὑπερτάτης εὐθύνης ἣν φέρομεν ἐνώπιον τοῦ μέλλον-
τος τοῦ ἑλληνισμοῦ.

N. Γ. Μεσχοβιάκης

ὁφηγητὴς τοῦ πολιτειακοῦ δικαίου.

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΠΑΝΑΚΑΔΗΜΙΟΝ

ΛΟΓΟΣ Ι. Β. ΔΟΥΜΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΙΑΥΣΙΑΚ ΤΕΛΕΤΗΝ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΑΚΑΔΗΜΕΙΩΝ

Ἐν ᾧ χρόνῳ τὰ πνεύματα φαίνονται φερόμενα ὡς ἂν εἰ ὑπὸ ἀνεμοστρό-
βίλου, ὅτε μὲν πρὸς τὰς θασιακὰς χώρας τῆς πολιτικῆς, ὅτε δὲ πρὸς τὴν
τεχνητὴν ζωὴν τοῦ ἀέργου κόσμου καὶ τοῦ συρμοῦ, ἐσμὲν ἄρα ἐν τῷ δι-
καίῳ νὰ ἐκπλαγῶμεν, ἐὰν ἠθέλομεν ἐρωτηθῆ ὑπὸ εἰτεληόντος ἐνταῦθα
ξένου. «Τίνες εἰσθε; Πόθεν ἔρχεσθε; Ποῦ πηγαίνετε; Τί ἐπράξατε χάριν
τοῦ παρελθόντος τῆς χώρας ὑμῶν; Τίνα ἐπιρροὴν ἐνησαχήσατε ἐν τῇ πο-
ρείᾳ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν; Πρὸς τίνα ἰθύνετε προορισμὸν τὸ ἡμέτερον
μέλλον;»

Ἡδυνάμεθ' ἀπλῶς νὰ ἀποκριθῶμεν. «Ἡ Ἀκαδήμεια ἐν τῇ ἐνεστώσῃ
μορφῇ αὐτῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1795. Πανηγυρίζει
τὰ ἐγκλίτια αὐτῆς κατ' ἔτος ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τῶν πέντε Ἀκαδη-
μειῶν ὁμοῦ, ὑφ' ὧν σύγκειται. Ἀπασαὶ ἀλληλεγγύως εὐγνωμονοῦσι πρὸς
τοὺς ἀνδρας ἐκείνους, πρὸς οὓς αἱ δημοκρατίαι τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπι-
στημῶν, τῶν τεχνῶν, καταλυθεῖσαι ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς λαίλαπος,
ὀφείλουσι τὴν ἀνόρθωσιν. Καίτοι κατὰ τὸ 1779 ἰδρυθεῖσαι αὗται ἐχρονο-
λόγουν οὐχ ἤττον τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ρισελιέ καὶ τοῦ Κολβέρ,
ὑπαρξιν, ἥς τὴν ἀριστοκρατικὴν ἀνταύγειαν ἠκιστα εἶχεν ἐπισκιάσει ἀρ-
κούντως ὁ ἐλευθεριάζων αὐτῆς ὀργανισμός. Ἄλλ' ὁ ἐρωτῶν ἡμεῖς ἠθελεν
ἴσως νὰ μάθῃ πλείοτερα, οὐδεμίαν δ' ἔχομεν δυσκολίαν νὰ εὐχαριστή-
σωμεν τὴν περιέργειάν του.

Ἄς μὴ ἀνέλθωμεν μέχρι τῶν κήπων ἐκείνων τοῦ Ἀκαδήμου παρ' ὧν
αἱ ἀρχαῖαι Ἀκαδήμειαι ἐδανείσθησαν τὸ ὄνομα αὐτῶν, καὶ ὑφ' ὧν ἐτόμεθα
λίαν εὐτυχεῖς ἐὰν ἴδωμεν περικυκλουμένην καὶ ὠραϊζομένην τὴν ἡμετέραν
ἐστίαν, ἀλλ' ἄς εἰπῶμεν αὐτῷ μόνον, ὅτι αἱ νεώτεραι Ἀκαδήμειαι ὑπὸ
τὴν αὐτὴν, ἣν ἔχουσι σήμερον, ἢ ὑπὸ παρεμφερῆ ταύτης μορφῆν, ἀρθ-